

Szilágyi György

Unidodó

A XIX. század második felének híres kígyóidomárját ábrázolja a fénykép, amint éppen kiszabadítja magát a nyaka köré tekeredett óriáskígyó szorításából. Nevét már mindenki elfelejtette, még én is, ezért kénytelen voltam őt elnevezni **Spanndorfer Dodónak**, mert eljött az ideje, hogy végre büszkének legyünk erre a bátor férfira, aki hátborzongató mutatványával egykor bámulatba ejtette egész Európát. Spanndorfer eredetileg újságíró volt, a lótusz és az áfonya kereszteződéséből született fanyar gyümölcsről elnevezett élclap, a *Lófonya* munkatársa. Ötletes szlogenjeit főleg a nők kedvelték, akik között szájról szájra járt egy idegnyugtató pirulát népszerűsítő szójátéka: *„Beveszek egyet, hogy ne veszekedjek!”*

A sörivók örömeire hasonló rigmussal reklámozta kedvelt italukat a Lófonyában: *„Egy a kóser: egy akó ser!”* Szellemes kínrím-játékának híre eljutott a bécsi Burgba is. Amikor

Ferenc Józsefnek lefordították, jókedvében Schratt Katalin hasát fogta a nevetéstől. Igaz, akkor még nem tudhatta, hogy halála után keserűvizet neveznek el róla. Spanndorfer a magánéletében sem tudta megállni, hogy ne adja tanújelét sajátos humorának. Egy alkalommal a zsúfolt omnibuszon rádólt egy természetes asszonyosság, mire Spanndorfer méltatlankodva kiáltott fel: *„Asszonyom, összenyom!”* Egyik szállóigévé vált mondókáját még napjainkban is sokan idézik a nyár legmelegebb napjaiban: *„Városszerte nagy a pára, rászáll szegény nagyapára...”*

Mindezek ellenére a családi szakma vonzása erősebbnek bizonyult az újságírásnál. Gyermekkorában ugyanis műtömést tanult édesapja műhelyében, aki jónevű babatömőmester hírében állott Budapesten. Voltaképpen az egész Spanndorfer család tömésből élt. Édesanyja hizlalásra átvett libákat tömött, Dodó nővére pedig szalmazsákot az Üdvhadsereg számára. Amikor megvált a Lófonyától, nyomban tömni kezdett. Mint általában mindenki, alulról kezdte. Először a lakásban található ajtók és szekrények kulcslyukait tömte be gittel, később kimustrált harisnyaszárat tömött meg kóccal, és ablakszigetelő „hurkákat” készített belőlük a beáramló hideg ellen. Valósággal égett kezében a hurka. Később áttért a háziállatokra. Macska, egér, nyúl, galamb sem kerülte el sorsát, ha Dodó kezébe került. Menthetetlenül kitömte őket. Egyszer megpróbálkozott a mellettük lakó fiatal özvegyasszonnyal, de az nem hagyta magát, mert torkig volt már a töméssel. Ahogy múlt az idő, olyan kézügyességre tett szert, hogy bá-

bukat tömhetett ki a vurstliban fellépő hasbeszélők számára. Ekkor jutott eszébe, hogy felcsap artistának. Aprólékos munkával készített magának egy lószőrrel kitömött rongykígyót, ami megszólalásig hasonlított egy valódi óriáskígyóra. Ezt követően felkereste a városligeti Zitzfleisch Orfeum cseh származású igazgatóját, Vaclav Cédulkát, aki mutatványának megtekintése után elragadtatva kiáltott fel: „Dodókám, mágá ein unikum! Egy Unidodó!” Ez lett a művészneve. Hamarosan plakátokon hirdették az orfeum új szenzációját:

UNIDODÓ! KÜZDELEM AZ ÓRIÁSKÍGYÓVAL!

Amikor a premieren, nyakában a hatalmas hullóvel, megjelent a színpadon, a nézőtéren rémület lett úrrá. A gyér világítású páholyokban ülő, gyenge idegzetű nőkben a félelemtől megállt, ami éppen a kezükben volt. Unidodó nyakán kidagadtak az erek, míg hosszú percekig tartó tusa után sikerült kiszabadulnia az óriáskígyó halálos szorításából. Dörgött a taps. Ő pedig diadalmas mosollyal rugdosta ki a színpadról a legyőzött csúszómászót.

A rongykígyóval bejárta egész Európát. Az igazgatók kapkodtak a látványos produkció után, mert olcsóbb volt a valódi kígyószámoknál. A kitömött kígyó etetése ugyanis egy garasba sem került. Unidodó jobban vigyázott partnerére, mint szüzlány az elvesztett ártatlanságára. Télen sál helyett a nyaka köré csavarta, nyáron beáztatta és priznicként tette a fejére. Kapcsolatuk békés, kiegyensúlyozott volt, soha egy hangos szó nem esett közöttük.

A végzet azonban már ott ólalkodott körülöttük egy cirkuszi szerződés képeben. Unidodót vendégszereplésre hívták az Európától meglehetősen távol eső, kongói Tohuva Bohuba. Unidodó az egyik vasárnapi előadás előtt a szomszédos erdei büfében éppen egy egzotikus ételt, trópusi pókhusit uzsonnázott, amikor távollétében egy valódi óriáskígyó kúszott be öltözőjébe. Visszatértek, szórakozottan, a rongykígyó helyett az igazit vette a nyakába. Bár sokkal súlyosabbnak érezte a megszokottnál, a dolog akkor kezdett gyanússá válni számára, amikor képtelen volt lefejtetni magáról. Szerencsére az igazgató felesége felismerte a tragikus tévedést, és villámgyorsan egy rúd szárított zebraszalámit tartott a kígyó fejéhez, amelynek elviselhetetlen bűzétől a hulló eszméletlenül fordult le a halálsápadt Unidodóról.

Az eset annyira megviselte idegeit, hogy örökre lemondott a művészpályáról. A rongykígyót naftalinba tette, és visszatért korábbi foglalkozásához, a töméshez. Tohuva Bohuban telepedett le. Itt megalapította az Első Kongói Babatömőgyárat. Érdemeiért hamarosan megkapta a törzsfőnök leányának kezét, és a maláriát. Végrendelete értelmében halála után őt is kitömték, és kedvenc rongykígyójával helyezték örök nyugalomra. Fejfájára egy ott élő, anyanyelvében már megtört, magyar szörzetes szerzetes tintaceruzával írta fel:

*Ünnepelte Párizs, London, Bécs és Nizza,
kár, hogy ahol most van, onnan nem jön vizza.*

Emlékét ma is kegyelettel őrzik szűkebb hazájában, a Pest közeli – ahogy ő nevezte, amikor még szóficamait élvezte a korabeli publikum – „Kerepesmarcsán”...

Elfelejtett direktrisz

A napokban egy belvárosi étteremben figyelmes lettem egy tetovált karú, kopasz, fiatal nőre, aki rongyos farmernadrágban kortyolta rumos feketéjét, miközben mellette egy vagyont érő gyermekkocsiban üvöltöző, pufók kisdede légvédelmi szirénára emlékeztető vijjogással hozta a vendégek tudomására, hogy unatkozik. Már-már lerohantunk az óvóhelyre, amikor eszembe jutott, hogy szerencsére nem a huszadik század közepén, hanem a huszonegyedik elején élünk. A megszokott közjáték a jelenlévők közül egyedül engem készítetett arra, hogy felidézzem **Ungerleiderné Schönggeist Elza**, az Ordenaré Divatszalon tulajdonosnőjének emlékét, akinek meglepően ízléstelen ruhakreációi valósággal lánggra lobbantották a '67-es kiegyezés utáni idők dámáinak képzeletét. Nagymamám elbeszéléséből tudom, hogy komoly vevőkörrel rendelkező szalonja a legigényesebb hölgyek és antik tantik igénytelenségét is kielégítette. Talán azért, mert minden egyes ruhakölteménye olyan volt, mint az álom. Viselője ma sem keltene fel-

tűnést, ha Ordenaré-kreációban jelenne meg egy exkluzív partin. Jól példázza ezt Ungerleiderné mellékelt fényképe, akit saját tervezésű, horgolótűvel kombinált, saslikos szüreti kalapjában örökített meg a semmitől vissza nem riadó fotográfus. Állítólag egy alkalommal égő csipkebokorral a fején jelent meg egy estélyen, szerencsére az ott tartózkodó, szolgálaton kívüli tűzoltó az állandóan magával hordott szabad kapacitású fecskendőjével időben lépett közbe, mielőtt a páróka leégett volna.

Áttérve híreim részletes ismertetésére, tudomásom szerint tetszetős rongyruhák is kikerültek Schönggeist Elza keze alól, melyekhez elérhető áron juthatott hozzá az, akinek nem volt egy rongya, amit felvehetne magára. Nevéhez fűződik a léghajón is viselhető, felfújható kombiné, amit a pumpával rendelkező férfiak könnyedén felfújhattak, ha égetően szükségesnek mutatkozott. Ungerleiderné a legmagasabb körök számára dolgozott. Némelyik olyan magas volt, hogy csak létrára állva tudta elérni. Mivel annak idején a nők nem fogyókúráztak, a dús keblű dámák körében népszerűségnek örvendtek szalonjának aktuális kreációi, mint például az úgynevezett „67-es blúzok”, melyeken a dekoltázs két oldalán *Ferenc József* és *Deák Ferenc* ráhímzett arcképe jelezte, hogy a blúz viselője hajlandó bárkivel azonnal kiegyezni. Újszerű, elől-hátul nyitott, dualista kimezőruháiban bemenni is lehetett. Öltözködésben járatlan nőknek mindig készséggel adott tanácsot, hogy mikor mit, ismeretség hiányában pedig kit vegye-

nek magukra. Az Ordenáré Divatszalon szállította a szebbnél szebb ruhákat az arisztokrácia hölgyeinek, többek között az akkori olasz nagykövet feleségének, Gelsomina Matschkanellinek, és a terjedelmesen is gerjedelmes Bösendorfer Dramola főhercegnőnek. Nála rendelt királyi palástot a Magyarországon vendégeskedő Nyomingo Nullah, Észak-Kefir uralkodója, aki az egyik, gyógyvizekről nevezetes gőzfürdőkben kúráltatta reumás felesége mazsolás térdkalácsait. Leglátványosabb kreációját a kor ünnepelt primadonnája, Bumszta Dézi viselte az *Iszákos utászok* című daljátékban. Feljegyezték, hogy a közönség nyíltszíni tapsban tört ki, amikor megpillantotta a végvárok puszkaporos levegőjét idéző bástyakosztümjét, amelynek pliszírozott lőréssein keresztül mindenki betekintést nyerhetett a magyar történelem legizgalmasabb részleteibe. A fináléban Bumszta Dézi a csipkés felvonóhidat is leeresztette, amitől az iszákos utászok annyira fellelkesültek, hogy meg akarták rohamozni a bástyáit. Hálóingei közül fokozott érdeklődést keltett a tűzálló hálóing, továbbá: hálóing kémlelőnyílással, vakablakkal, wertheimzárral és sperhaknival. Elfoglalt asszonyok számára speciális állóruhát tervezett, amelyben állva lehetett früstökölni, csak a nyelésnél kellett óvatosnak lenni, nehogy a menyecskének inába szálljon a szendvics. Szoknyái gazdag választékából említésre méltó a rakott szoknya, töltött szoknya, metélt szoknya, bokorugró és árokugró szoknya. Erősebb nőknek: harangszoknya harangozóval, erőtleneknek palackszoknya dugóhúzóval. Hajadonok körében különösen kapós volt az úgynevezett vőlegényfogó sparherduha. Hátul semmi, elől a sparherd, és jöhet a vőlegény.

Egykori ruhakölteményei közül reneszánszát éli napjainkban a házilag is könnyen elkészíthető, ennyivalóan édes habcsókruha, melyet először Ecsedy-Lápi Buzgárné örökös bálanya viselt a kismamákból lett nagymamák számára, tőkeerős alvállalkozók által szponzorált farsangi bálon. Nem kell hozzá más, mint nyolc tojásfehérje, negyvenöt deka porcukor és tíz deka darált dió. Dundusok csinálhatják tizenöt tojásból is. Tánc közben azonban a hölgynek nem szabad túlságosan közel kerülnie partneréhez, mert óhatatlanul is annyira hozzáragadhat, hogy a következő kiegyezésig sem tudják levakarni róla. Attól pedig még messze vagyunk...

Kezében tartja lapunkat, Kedves Olvasó – hadd higgyük, hogy „nyert ügyünk van” így, mert törekvéseinket megítélheti, s határozhat arra, hogy adójának egy százalékát alapítványunknak ajánlja föl.

Ezt megteheti, ha kedvezményezettként

a **Cédrus Művészeti Alapítványt**

nevezi meg, adószámunk pedig:

18110661-1-41.

Köszönjük.